

A black and white portrait of Carel Frederik Wesselman, a man with dark, wavy hair, wearing a dark coat and a white cravat. The background is dark and textured.

Het geboortehuis van Carel Frederik Wesselman

Marten Brascamp, Eefje Huisman en
Lia van Zalinge-Spooren
september 2023

Omslagfoto:

Carel Frederik Wesselman. Foto van portret door François Xavier Jacquin (bron: voorheen RHCe; sinds 2022 BHIC, Familiearchief Wesselman van Helmond).

Deze publicatie is een onderzoeksverslag. Het is een basisdocument waarin de geboorteplaats van Carel Frederik Wesselman zo nauwkeurig mogelijk wordt nagegaan en aan de hand van primaire bronnen wordt onderbouwd. Daarom is het minder geschikt als populair publieksdocument. Wilt u het resultaat gebruiken voor nader onderzoek of eruit putten voor eigen publicaties, dan bent u van harte uitgenodigd. Ten slotte houden we ons natuurlijk altijd aanbevolen voor opmerkingen of aanvullingen.

Versie 1.1
september 2023

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Conclusie	4
Samenvatting.....	4
Argumentatie.....	5
Basisgegevens.....	6
Referenties.....	13
Kaarten	16
Bijlage - Woonhuis van Elisabeth Pluijm en haar achtereenvolgende partners.....	21

Inleiding

Teunis Jansen Pluijm en Aaltje Lubberts richtten in 1732 in het huidige Klarenbeek (Gld) twee kopermolens op in de buurtschap Appen, kerspel/ampt Voorst: de *kleine molen* aan de Verloren Beek en de *grote molen* of *Copermolen* op de plaats waar nu nog de fabriek staat van Krepel Deuren. Pieter Wesselman (Goch 1708 - Nijbroek 1779) kwam in of kort voor 1731 naar Voorst en was vermoedelijk van meet af aan op enigerlei wijze bij die molens betrokken. Hij trouwde in 1736 met Hendrina Pluijm, de oudste dochter van Teunis Jansen Pluijm en Aaltje Lubberts.

In het Brabants Historisch Informatie Centrum bevindt zich een document waarin hij een overzicht geeft van de geboortedata en -plaatsen van de kinderen van hem en Hendrina. (Wesselman, ongedateerd)

27 juli 1737	Alijda	op de Copermolen;	<i>(Buurtschap Appen, kerspel/ampt Voorst)</i>
12 mei 1739	Hendrik	op de Copermolen;	„
29 maart 1741	Hendrik	op de Copermolen;	„
28 februari 1744	Geertruij	op de Copermolen;	„
12 april 1746	Carel Frederik	tot Beekbergen;	<i>(??, kerspel Beekbergen, ampt Apeldoorn)</i>
15 september 1748	Johanna		
	Lambertina	tot Beekbergen;	„
4 augustus 1750	Petronella		
	Adriana	in Nijebroek;	<i>(Richterampt Nijbroek)</i>
1 juni 1752	Daniel Cornelis	in Nijebroek;	„
14 augustus 1754	Catharina	in Nijebroek;	„
15 april 1756	Regina	in Nijebroek en	„
12 januari 1759	Hester	in Nijebroek.	„

Geboortedata van de kinderen van Pieter Wesselman en Hendrina Pluijm (Wesselman, ongedateerd).

Hun vijfde kind, Carel Frederik, geboren in het kerspel Beekbergen, werd later eigenaar van het kasteel Helmond. Het onderhavige document gaat preciezer in op de plek waar hij is geboren.

Conclusie

Carel Frederik Wesselman werd op 12 april 1746 geboren. Dat gebeurde vrijwel zeker op het erf Hoog en laag in de buurtschap Oosterhuizen, kerspel Beekbergen, ampt Apeldoorn¹. Op die plaats staat nu de Elizabeth Hoeve, Elsbosweg 73, Klarenbeek, ongeveer 1100 meter van de grote molen.

Samenvatting

Teunis Jansen Pluijm en Aaltje Lubberts richtten in 1732 in het huidige Klarenbeek twee kopermolens op in de buurtschap Appen in het kerspel Voorst. In 1744 kochten ze het nabije erf Hoog en laag in de buurtschap Oosterhuizen, kerspel Beekbergen. Toen Aaltje in het voorjaar van 1745 overleed, werd de boedel van Teunis Jansen Pluijm en Aaltje Lubberts gescheiden. De kopermolens bleven in hun geheel bij Teunis Jansen Pluijm, ander onroerend goed kwam onverdeeld in handen van zijn drie kinderen, Jan, Hendrina en Elisabeth.

Elizabeth Hoeve, 2023.

Pieter Wesselman en Hendrina Pluijm, de schoonzoon resp. dochter van Teunis Jansen en Aaltje, woonden na hun huwelijk in 1736 op de grote molen onder Voorst. Waarschijnlijk gingen ze in 1745 op het onverdeelde erf Hoog en laag wonen of woonden er al vanaf de aankoop in 1744. Hun zoon Carel Frederik en hun dochter Johanna Lambertina werden er vrijwel zeker geboren. Dat was in 1746 resp. 1748. In diezelfde tijd verwierven Pieter en Hendrina het erf Hoog en laag in zijn geheel: in 1749 in 1750 waren ze enig eigenaar.

In 1749 stond het huis leeg. Pieter en

Hendrina waren toen inmiddels naar Nijbroek vertrokken. Daar bleven ze wonen tot Pieters dood in 1779. Pieter en Hendrina verkochten het erf Hoog en laag in 1759 aan Hendrina's zuster Elisabeth en haar man Goedhart Sager. Hun nazaat Gerrit Jan Sager verkocht het huis in 1908 aan Jhr. Lintelo de Geer. Die bouwde in hetzelfde jaar op ongeveer dezelfde plek een nieuw huis, dat hij kort daarna verkocht aan Dirk Luyten. Die doopte het huis Elizabeth Hoeve, vermoedelijk genoemd naar zijn dochter Elizabeth Marina. Sinds 1931 is het huis van de familie Schimmel.

¹ Er is sprake van indirect bewijs van het geboortehuis van Carel Frederik Wesselman: een geschreven document over de feitelijke plek van zijn geboorte ontbreekt.

Alles wijst er echter op dat Carel Frederiks ouders op het moment van zijn geboorte op het erf Hoog en laag in de buurtschap Oosterhuizen woonden. Daarmee kan worden gezegd dat het erf Hoog en laag vrijwel zeker zijn geboortehuis is.

Argumentatie

1. Twee kinderen van Pieter Wesselman en Hendrina Pluijm, Carel Frederik en Johanna Lambertina, werden in resp. 1746 en 1748 in het kerspel Beekbergen geboren;
2. Teunis Jansen Pluijm en Aaltje Lubberts, de schoonouders en ouders van respectievelijk Pieter Wesselman en Hendrina Pluijm, kochten in 1744 het “een plaatsje genaamd Hooge en Leege” in de buurtschap Oosterhuizen in het kerspel Beekbergen, “oost de kinderen van Jan van Till, zuid, west en noord de Beekbergse gemeente”;
3. In 1745 overleed Aaltje Lubberts en werd de boedel gescheiden. De drie kinderen van Teunis Jansen Pluijm en Aaltje Lubberts, Jan, Hendrina en Elisabeth, werden gezamenlijk eigenaar van het “huijs en camp” dat Teunis Jansen Pluijm en Aaltje Lubberts in 1744 hadden gekocht;
4. Pieter Wesselman en Hendrina Pluijm woonden wellicht vanaf hun huwelijk in 1736, maar zeker vanaf de geboorte van hun eerste dochter Alijda in 1737, op de grote molen onder Voorst. Na de boedelscheiding verhuisden ze hoogstwaarschijnlijk naar het erf Hoog en laag onder Beekbergen, misschien zelfs al wel eerder, direct na de aankoop ervan in 1744². Van de verhuizing kan worden uitgegaan, vooral ook omdat het niet aannemelijk is dat hun zwager/broer Jan of schoonzuster/zuster Elisabeth op het huis gingen wonen:
 - a. Zwager resp. broer Jan en zijn vrouw woonden al sinds 1736 op 't Rode Hert onder Voorst en woonden er in 1749 nog;
 - b. Schoonzuster resp. zuster Elisabeth woonde tussen 1742 en 1749 met haar achtereenvolgende partners op de kleine molen onder Voorst (zie bijlage voor de onderbouwing).
5. Pieter Wesselman en Hendrina Pluijm waren eigenaar van het huis in 1749 en 1750. In 1749 woonden ze er niet en stond het huis leeg;
6. Het huis stond in de buurtschap Oosterhuizen, kerspel Beekbergen, ampt Apeldoorn, in de buurt van de huizen van Christoffel Olman en Abram Janze. Van Christoffel Olman is bekend dat hij woonde in het deel van Oosterhuizen dat plaatselijk bekend stond en nog staat als *de Dalk*. Abram Janze is nog preciezer te lokaliseren: die woonde aan de grens tussen de ampten Apeldoorn en Voorst, vlakbij het ‘drielandenpunt’ van het Gietelse, Appense en Beekbergse veld;
7. Het huis lag aan een “Allée” die uitkwam op de grens tussen de twee ampten, vlak bij het huis van Abram Janze. De allée is op verschillende kaarten goed te zien;
8. Pieter en Hendrina verkochten in 1759 het “Erf en goedt genaamt 't Veldhuijs met een Catershuijsje in Oosterhuijsen bij den Till” aan Goedhart Sager en Elisabeth Pluijm. Er is geen onomstotelijk bewijs, maar gezien de voorgeschiedenis en dat wat nog volgt zal het hier gaan om het erf Hoog en laag³;
9. In 1832 was het huis in eigendom van hun kleinzoon Gerrit Jan Sager;
10. Diens nazaat Gerit Jan Sager verkocht het huis met omliggende gronden in 1908 aan Jhr. Lintelo de Geer. Die bouwde in hetzelfde jaar op ongeveer dezelfde plek een nieuwe “Hollandse boerderij”. Lintelo de Geer verkocht het huis vervolgens aan Dirk Luyten. Die doopte het huis Elizabeth Hoeve, vermoedelijk naar zijn dochter Elizabeth Marina. In 1931

² Er bestaat een theoretische mogelijkheid dat Pieter en Hendrina het huis verhuurden of permanent leeg lieten staan om zelf ergens anders in het kerspel Beekbergen te gaan wonen.

³ Als het erf 't Veldhuijs wat anders zou zijn dan het erf Hoog en laag, dan zouden Pieter en Hendrina tussen 1750 en 1759 de laatste van de hand hebben moeten doen en de eerste hebben gekocht, terwijl ze in Nijbroek woonden. Dat is in het geheel niet aannemelijk. Verder maakt de ligging van beide erven, bij de Til resp. op de Dalk, het aannemelijk dat het om hetzelfde erf gaat.

kwam het huis in bezit van de familie Schimmel die tot op de dag van vandaag eigenaar is. Het huidige adres is Elsbosweg 73 Klarenbeek.

Ingekleurde luchtfoto van de Elizabeth Hoeve uit 1951. Achter het huis nog een rietgedekte driebeukige boerenschuur uit de tijd van de familie Sager. Foto: familie Schimmel.

Basisgegevens

1731

Pieter Wesselman wordt ingeschreven in het lidmatenboek van de Nederduits Gereformeerde gemeente Voorst. (*In- en uitschrijving Pieter Wesselman Voorst, 1731/1747*)

1732

Teunis Jansen Pluijm en Aaltje Lubberts richten twee kopermolens op in het kerspel/amt Voorst. (Huisman, 2020)

1736

Pieter Wesselman trouwt onder Voorst met Hendrina Pluijm, dochter van Teunis Jansen Pluijm en Aaltje Lubberts. (Wesselman, ongedateerd; *Huwelijk Pieter Wesselman en Hendrina Pluijm, ondertrouw, 1736*)

Jan Pluijm, de broer van Hendrina, woont vanaf 1736 tot zijn dood in 1747 op 't Rode Hert in Voorst. (*Aankoop Rode Hert*, 1736; Van 't Erve - 1, ongedateerd)

1737

Alijda, het eerste kind van Pieter Wesselman en Hendrina Pluijm wordt in 1737 "op de Copermolen" onder Voorst geboren. (Wesselman, ongedateerd)

1742

Doop van Jan Eulman onder Voorst. (*Doop Jan Eulman*, 1742)

1744

Op 28 februari 1744 wordt Geertruij Wesselman geboren. Ze is het laatste kind van Pieter Wesselman en Hendrina Pluijm dat "op de Copermolen" wordt geboren. (Wesselman, ongedateerd)

Teunis Jansen Pluijm en Aaltje Lubberts, de ouders en schoonouders van Hendrina Pluijm resp. Pieter Wesselman, kopen op 24 november 1744 van Roelof van Till "een plaatsje genaamd Hooge en Leege" in de buurtschap Oosterhuizen in het kerspel Beekbergen, "oost de kinderen van Jan van Till, zuid, west en noord de Beekbergse gemeente." (zie kader) (*Koop van het erf Hoog en laag*, 1744)

Het plaatsje Hooge en Leege

Het "plaatsje Hooge en leege" lag in de Lierdermark, een complex van gemeenschappelijk gebruikte gronden. Het perceel moet ooit zijn onttrokken aan het gemeenschappelijke gebruik, omdat Roelof van Till als privébezitter van dit plaatsje wordt genoemd. Roelof van Till behoorde niet tot de volledig berechtigde gebruikers van de marke, die geërfd werden genoemd. Hij was als "scheuter" aangewezen door de organisatie die de marke beheerde. (*Roelof van Till*, 1742) Een scheuter of schutter moest het vee schutten (opsluiten) van personen die niet in de marke gerechtigd waren. Ook moest hij optreden als het aantal stuks vee van een gerechtigde in de marke het toegestane quotum te boven ging.

Latere bewoners van het huis, de nazaten van Elisabeth Pluijm en Goedhart Sager, waren wel geërfd. Peter Goedhart Sager werd in 1863 zelfs "gecommitteerde" (bestuurder) van de beheersorganisatie van de marke en in 1868 "administrateur", de bewaarder van de papieren. (*Peter Goedhart Sager, bestuurder en administrateur*, 1863)

De naam "Hooge en Leege", hoog en laag, verwijst mogelijk naar de natuurlijke gesteldheid van de omgeving: een licht glooiende afwisseling van hoge en lage stukken grond. Een pachtovereenkomst uit 1831 tussen de Lierdermark en Gerrit Jan Sager - een kleinzoon van Elisabeth Pluijm - die toen op het huis woonde, duidt op de afwisseling in het terrein: "Aan G.J. Sager wordt toegestaan, om volgens voorige resolutie in pagt voor 99 Jaren te nemen een perceel land tusschen zijn land, het Zweepen Zandgat en de goortjes op de hoogte, ..." (*Pacht voor G.J. Sager*, 1831)

1745

Aaltje Lubberts overlijdt op 3 maart 1745. Bij de boedelscheiding op 1 juli van dat jaar wordt het plaatsje onverdeeld toebedeeld aan de drie kinderen, Jan, Hendrina en “Liesbeth”: “De voorgaande drie kinderen sullen voor haar en haren Erven in Eigendom hebben en behouden (...) en laatstelijk het Huijs en Camp soo als van Roelof van Till aangekocht is, alles met sijne lusten en lasten, waar tegens gemelde drie kinderen aan T.J. Pluijm sullen uitkeren eene somma van twee duijzent gulden (...)” (*Boedelscheiding, 1745*)

Hendrina Christoffels wordt geboren onder Beekbergen. (*Doop Hendrina Christoffels, 1745*)

1746

Carel Frederik Wesselman wordt op 12 april 1746 in het kerspel Beekbergen geboren. (Wesselman, ongedateerd)

De “goortjes op de hoogte” in 2023.

Het vroegere erf Hoog en laag lag in een licht glooiend terrein. In 1831 werd aan G.J. Sager - de toenmalige bewoner van het huis - toegestaan om voor negenennegentig jaar in pacht te nemen een perceel land tussen zijn land, “het Zweepen Zandgat en de goortjes op de hoogte”. Het erf Hoog en laag bevindt zich links achter de fotograaf. De twee “goortjes op de hoogte” liggen links en rechts van het huis in het midden. In de verte, links van het midden, het Zweepen Zandgat.

1747

Pieter Wesselman wordt in 1747 ingeschreven als lidmaat van de Nederduits Gereformeerde gemeente van Beekbergen. Hendrina blijft ingeschreven in Voorst⁴. (*Inschrijving Pieter Wesselman Beekbergen, 1747; Inschrijving Hendrina Pluijm Nijbroek, 1750*)

1748

Op 15 september 1748 wordt Johanna Lambertina Wesselman in het kerspel Beekbergen geboren. (Wesselman, ongedateerd)

⁴ Kennelijk kan een kind in een Nederduits Gereformeerde gemeente worden gedoopt, zonder dat de ouders er lidmaat zijn.

1749

Het 'haardstedenregister' van Beekbergen bevat een overzicht van huizen en hun inwoners in de buurtschap Oosterhuizen. Bij elkaar in de buurt worden genoemd het huis van Christoffel Olman & vrouw met inwoonder de weduwnaar Lambert Veldink, een huis "thans onbewoont toecomende aan ontf^r P. Wesselman" en een huis van Abram Janze en vrouw. Het huis van Pieter Wesselman staat leeg. (*Lijst van huizen enz., Beekbergen, 1749*)⁵

Goethart Sager woont met zijn vrouw op de kleine molen. (*Lijst van huizen enz., Voorst, 1749*)

Christoffel Olman, zijn vrouw Jenneken Lamberts en zijn schoonvader Lambert Veldink wonen op *de Dalk* in het huidige Klarenbeek. (*Doop Jan Eulman, 1743; Doop Hendrina Christoffels, 1745*) Dat is in de buurtschap Oosterhuizen op de grens van het ampt Voorst en het kerspel Beekbergen in het ampt Apeldoorn.

1750

Hendrina Pluijm wordt ingeschreven als lidmaat van de Nederduits Gereformeerde gemeente van Nijbroek (met attestatie van Voorst). (*Inschrijving Hendrina Pluijm Nijbroek, 1750*)

De plaats van het huis van respectievelijk P. Wesselman en Abram Janze wordt nader beschreven door Landdrost Lubbert Torck bij de grensuitzettingen van de Heerlijkheid 't Loo op 31 oktober 1750. Die grensuitzettingen vonden plaats op de grens tussen de ampten Voorst en Apeldoorn: "(...) Al verder gegaan langs de sloot latende het Campjen aan de linkerhand, buijten en dus niet onder de Heerlijkheid, tussen het Gietelse Broek en het Bekbergse Hooyland in een hoek der campen een Poll opgeworpen om een paal op te setten. Van daar gegaan langs de sloot latende de campen van den Reumer buyten de Heerlijkheid ende aan de linkerhand bij d'Allée van 't Erff hoog en laag toebehorende den Ontfanger Wesselman tussen Abrahams Hutte een Poll opgeworpen, om een Paal te setten. Vorder van daar regt loopende langs de sloot tot den Hoff van de Driesprong aldaar een gat gegraven om een paal te setten. Verder regt voort latende de Hutte in de scheijdinge dewelk scheijdt het Gietelse, het Appense en het Beekbergse Velt, aldaar bij de Til over de weg gaande van Deventer nae Arnhem een Poll opgeworpen om een paal te setten (...)." (*Verbaal van limietscheiding, 1750*)

Landmeter Leenen tekent een kaart van de grensuitzettingen. (Leenen, 1762)

⁵ Pieter Wesselman was bij de totstandkoming van het 'haardstedenregister' betrokken en te oordelen naar het handschrift is het register door hem geschreven.

“... latende de campen van den Reumer buyten de Heerlijkheid ...” De allee van het erf Hoog en laag bestaat niet meer, maar in het verlengde ervan, aan de Voorster kant van de grens, ligt in 2023 nog de Henkenburgweg met links de Reumer.

1752

Pieter Wesselman wordt ingeschreven als lidmaat van de Nederduitse Gereformeerde gemeente van Nijbroek (met attestatie van Beekbergen). (*Inschrijving Pieter Wesselman Nijbroek, 1752*)

1759

P. Wesselman en Hendrina Pluijm verkopen het “Erf en goedt genaamt 't Veldhuijs met een Catershuijsje in Oosterhuisen bij den Till⁶” aan Goedhart Z(S)ager en zijn vrouw Elisabeth Pluijm, de jongere zuster van Hendrina. (*Transportacte van een Erve, 1759*)

1827

Kleinzoon Gerrit Jan Sager van Goedhart Sager en Elisabeth Pluijm, bewoont het huis met de naam Groote Veldhuis. (*Groote Veldhuis, 1827*)

1832

Gerrit Jan Sager heeft het huis in eigendom bij de eerste kadastrale opmetingen. (*Oorspronkelijke aanwijzende tafels Beekbergen, 1811-1832*)

⁶ De Til(l) ligt aan de doorgaande weg van Deventer naar Arnhem, nu Hoofdweg/Klarenbeekseweg in Klarenbeek. De Dalk is het deel van de buurtschap Oosterhuizen direct ten noorden van de Til.

1908-1911

In 1908 verkoopt zijn nazaat Gerrit Jan Sager het huis aan Jhr. Lintelo de Geer uit Hilversum. (*Verkoop huis door G.J. Sager*, 1908) Dan heet het huis nog Groot Veldhuis (*Groot Veldhuis*, 1908). Lintelo de Geer bouwt in hetzelfde jaar en op ongeveer dezelfde plek een nieuwe “Hollandsche boerderij”. De boerderij komt in februari 1909 in bezit van Dirk Luyten. (*Veiling “Hollandsche boerderij”*, 1909) Zijn “bedrijfsboer” A.J. van der Sluijs uit Haarlemmermeer gaat er wonen. In 1911 heet het huis *Elisabeth’s Hoeve (Mond- en klauwzeer*, 1911), vermoedelijk door Dirk Luyten zo genoemd naar zijn dochter Elizabeth Marina⁷.

1931

In 1931 wordt het huis op een veiling gekocht door de familie Schimmel. Die woont er tot op de dag van vandaag. Nu heet het huis Elizabeth Hoeve.

⁷ Dirk Luyten (geboren Luyten) was een ondernemer uit Lekkerkerk. Vermoedelijk had hij een aandeel in de kalkzandsteenfabriek ALBA onder Beekbergen uit 1906. De Elizabeth Hoeve is met steen van die fabriek opgetrokken (Franken, ong. 1985). Luyten kocht het huis in februari 1909 en stelde Arie van der Sluijs uit Haarlemmermeer als bedrijfsboer aan. Luyten kocht ook veel grond in de buurt in Raalte en bouwde er onder andere in 1914 de modelboerderij Betsy’s Hof, genoemd naar zijn dochter Elizabeth. (*Betsy’s Hof*, ongedateerd)

Elizabeth Hoeve in 1957. Twee afbeeldingen uit de Klarenbeekse dorpsfilm van dat jaar. De film werd gemaakt door J.W.L. Adolfs uit Enschede. Die verkocht de filmrol inclusief de rechten aan de toenmalige muziekvereniging Wilhelmina. De afbeeldingen komen uit een versie die recent is gerestaureerd door Omroep Gelderland.

Referenties

Aankoop Rode Hert, 0203 ORA Veluwe en Veluwezoom, 952 Protocol van bezwaar van het ambt Voorst, 1733-1758, scan 48, Gelders Archief.

[\(Aankoop Rode Hert, 1736\)](#)

L. Aardoom, *Caart der Limitten van de Hooge en Vrije Heerlijckhijdt van het Loo*, 1989. Canaletto, Alphen aan de Rijn.

[\(Aardoom, 1989\)](#)

Betsy's Hof, Canon van Nederland - Raalte, ongedateerd.

www.canonvannederland.nl/nl/overijssel/salland/raalte/betsys-hof.

[\(Betsy's Hof, ongedateerd\)](#)

Boedelscheiding na de dood van Aaltje Lubberts, 1745. 0203 ORA Veluwe en Veluwezoom, 952 Protocol van bezwaar van het ambt Voorst, 1733-1758, scan 425, Gelders Archief.

[\(Boedelscheiding, 1745\)](#)

Doop Jan Eulman (Oolman, Ölman), 1742. 0176 DTB Gelderland, 64.1 Beekbergen, Doopboek - Nederduits Gereformeerde gemeente, scan 87, Gelders Archief.

[\(Doop Jan Eulman, 1742\)](#)

Doop Hendrina Christoffels op den Dalk, 1745. 0176 DTB Gelderland, 64.1 Beekbergen, Doopboek - Nederduits Gereformeerde gemeente, scan 91, Gelders Archief.

[\(Doop Hendrina Christoffels, 1745\)](#)

B. van 't Erve, *Transcriptie Markeboek Appen, deel 2 (1733-1846)*, ongedateerd, www.voorst.nl.

[\(Van 't Erve - 1, ongedateerd\)](#)

B. van 't Erve, *Transcriptie 'haardstedenregister'*, ongedateerd, www.voorst.nl.

[\(Van 't Erve - 2, ongedateerd\)](#)

H. Franken, *Van Köpermölle tot Klarenbeek*, ongeveer 1985, niet gepubliceerd.

[\(Franken, ong. 1985\)](#)

Groot Veldhuis, voorheen Sager te Beekbergen, Apeldoornsche courant, 18 juli 1908, www.delpher.nl
→ sager.

[\(Groot Veldhuis, 1908\)](#)

Groote Veldhuis van G.J. Zager, 1827. 01 Openbaar bestuur, 003 Marken binnen de gemeente Apeldoorn, 73 Register van resoluties en notulen van de Lierdermark, CODA.

[\(Groote Veldhuis, 1827\)](#)

E. Huisman, De Grote en Kleine Kopermolen Klarenbeek. In: *De Wijerd* 41-2, 2020.

[\(Huisman, 2020\)](#)

Huwelijk Pieter Wesselman en Hendrina Pluijm, ondertrouw, 1736. 0176 DTB Gelderland, 1589 Voorst, Trouwboek - Nederduits Gereformeerde gemeente, scan 45, Gelders Archief.⁸

[\(Huwelijk Pieter Wesselman en Hendrina Pluijm, ondertrouw, 1736\)](#)

In- en uitschrijving Pieter Wesselman Voorst, 1731/1747. 0176 DTB Gelderland, 1591.1 Voorst, Lidmatenboek - Nederduits Gereformeerde gemeente, scan 65, Gelders Archief.

⁸ Er zit drie weken verschil tussen de huwelijksdatum die in het trouwboek is vermeld en die door Pieter Wesselman is opgegeven. (Wesselman, ongedateerd) In het trouwboek staat de datum van ondertrouw vermeld, terwijl Wesselman de datum van de bevestiging van het huwelijk heeft opgegeven.

[\(In- en uitschrijving Pieter Wesselman Voorst, 1731/1747\)](#)

Inschrijving Hendrina Pluijm Nijbroek, 1750. 0176 DTB Gelderland, 1557 Nijbroek, Trouw- en Lidmatenboek - Nederduits Gereformeerde gemeente, scan 87, Gelders Archief.

[\(Inschrijving Hendrina Pluijm Nijbroek, 1750\)](#)

Inschrijving Pieter Wesselman Beekbergen, 1747. 0176 DTB Gelderland, 69.2 Beekbergen, Lidmatenboek - Nederduits Gereformeerde gemeente, scan 17, Gelders Archief.

[\(Inschrijving Pieter Wesselman Beekbergen, 1747\)](#)

Inschrijving Pieter Wesselman Nijbroek, 1752. 0176 DTB Gelderland, 1556.2 Nijbroek, Lidmatenboek - Nederduits Gereformeerde gemeente, scan 130, Gelders Archief.

[\(Inschrijving Pieter Wesselman Nijbroek, 1752\)](#)

Koop van het erf Hoog en laag, 24 november 1744. 0203 ORA Veluwe en Veluwezoom, 947 Protocol van bezwaar van het kerspel Beekbergen, 1733-1750, scan 30, Gelders Archief.

[\(Koop van het erf Hoog en laag, 1744\)](#)

Lijst van huizen, inwoners, beroepen en bezittingen, 1749. 0008 Staten van het Kwartier van Veluwe en hun Gedeputeerden, 276 Voorst, scan 23, Gelders Archief.

[\(Lijst van huizen enz. Voorst, 1749\)](#), zie ook (Van 't Erve - 2, ongedateerd)

Lijst van huizen, inwoners, beroepen en bezittingen, 1749. 0008 Staten van het Kwartier van Veluwe en hun Gedeputeerden, 256 Beekbergen, scan 23, Gelders Archief.

[\(Lijst van huizen enz. Beekbergen, 1749\)](#)

W. Leenen, *Caart der Limitten van de Hooge en Vrije Heerlijckhydt van het Loo*, detail, 1762. Coll. Paleis het Loo.

[\(Leenen, 1762\)](#)

Minuutplannen Voorst en Beekbergen, 1811-1832, www.beeldbankcultureelerfgoed.nl.

[\(Minuutplannen Voorst en Beekbergen, 1811-1832\)](#)

Mond- en klauwzeer op de Elisabeth's Hoeve. Apeldoornsche courant, 4 oktober 1911, www.delpher.nl → elisabeth, oosterhuizen en klauwzeer.

[\(Mond- en klauwzeer, 1911\)](#)

Oorspronkelijke aanwijzende tafel Beekbergen, Gelderland, sectie A, blad 003 bij de kadastrale kaart 1811-1832, www.beeldbankcultureelerfgoed.nl.

[\(Oorspronkelijk aanwijzende tafel, 1811-1832\)](#)

Pacht van een perceel land door G.J. Sager, 1831. 01 Openbaar bestuur, 003 Marken binnen de gemeente Apeldoorn, 73 Register van resoluties en notulen van de Lierdermark, CODA.

[\(Pacht door G.J. Sager, 1831\)](#)

Peter Goedhart Sager, bestuurder en administrateur van de Lierdermark, 1863. 01 Openbaar bestuur, 003 Marken binnen de gemeente Apeldoorn, 73 Register van resoluties en notulen van de Lierdermark, CODA.

[\(Peter Goedhart Sager bestuurder en administrateur, 1863\)](#)

Roelof van Till, scheuter van de Lierdermark, 1742. 001 Oud Archief, 661 Resoluties van de Lierdermark 1706-1765, CODA.

[\(Roelof van Till, 1742\)](#)

Transportacte van een Erve en Goedt met het catershuijsje, het Veldhuijs, bij den Till, Buursch. Oosterhuijsen, 1759. C. Beekb, Rechterlijk Archief Inv. 44, folionr. 294, CODA.
([Transportacte van een Erve, 1759](#))

Veiling "Hollandsche boerderij", 23 februari 1909. 127 Notarissen ter standplaats Apeldoorn, Beekbergen en Loenen, 222 Notaris K.W. Feith, aktenummers 2501-2866, CODA.
([Veiling "Hollandsche boerderij", 1909](#))

Verbaal van limietscheiding, 31 oktober 1750. 002 Rechterlijk archief van de Hoge en Vrije Heerlijkheid het Loo, 56 Stukken betreffende de limieten van de heerlijkheid, CODA.
([Verbaal van limietscheiding, 1750](#)). Zie ook (Aardoom, 1989).

Verkoop huis door G.J. Sager, 5 februari 1908. 127 Notarissen ter standplaats Apeldoorn, Beekbergen en Loenen, 222 Notaris K.W. Feith, aktenummers 2501-2866, CODA.
([Verkoop huis door G.J. Sager, 1908](#))

P. Wesselman, *Overzicht van geboorteplaatsen en -data van de kinderen van Pieter Wesselman*, ongedateerd. Archief 2214 Familiearchief Wesselman van Helmond, inv. nr. 1 (BHIC 2214-1), Brabants Historisch Informatie Centrum.
([Wesselman, ongedateerd](#))

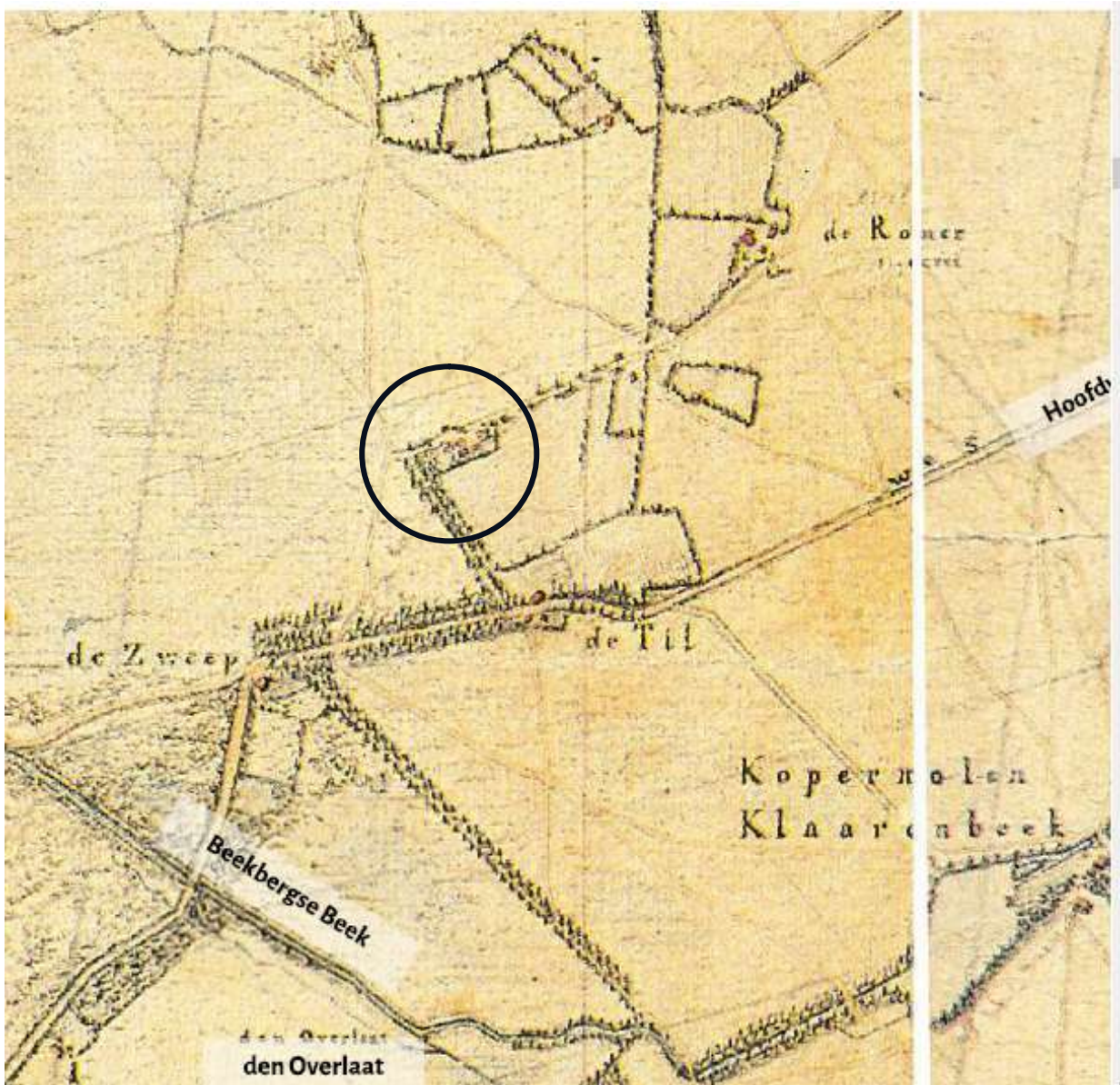
Kaarten

1750

Caart der Limitten van de Hooge en Vrije Heerlijckhydt van het Loo, detail. 1762, Willem Leenen. Coll. Paleis het Loo. Uitsnede uit: Landgoed Klarenbeek - Tuinhistorisch onderzoek en waardestelling, Stichting In Arcadië, Amersfoort, 2023.

1808

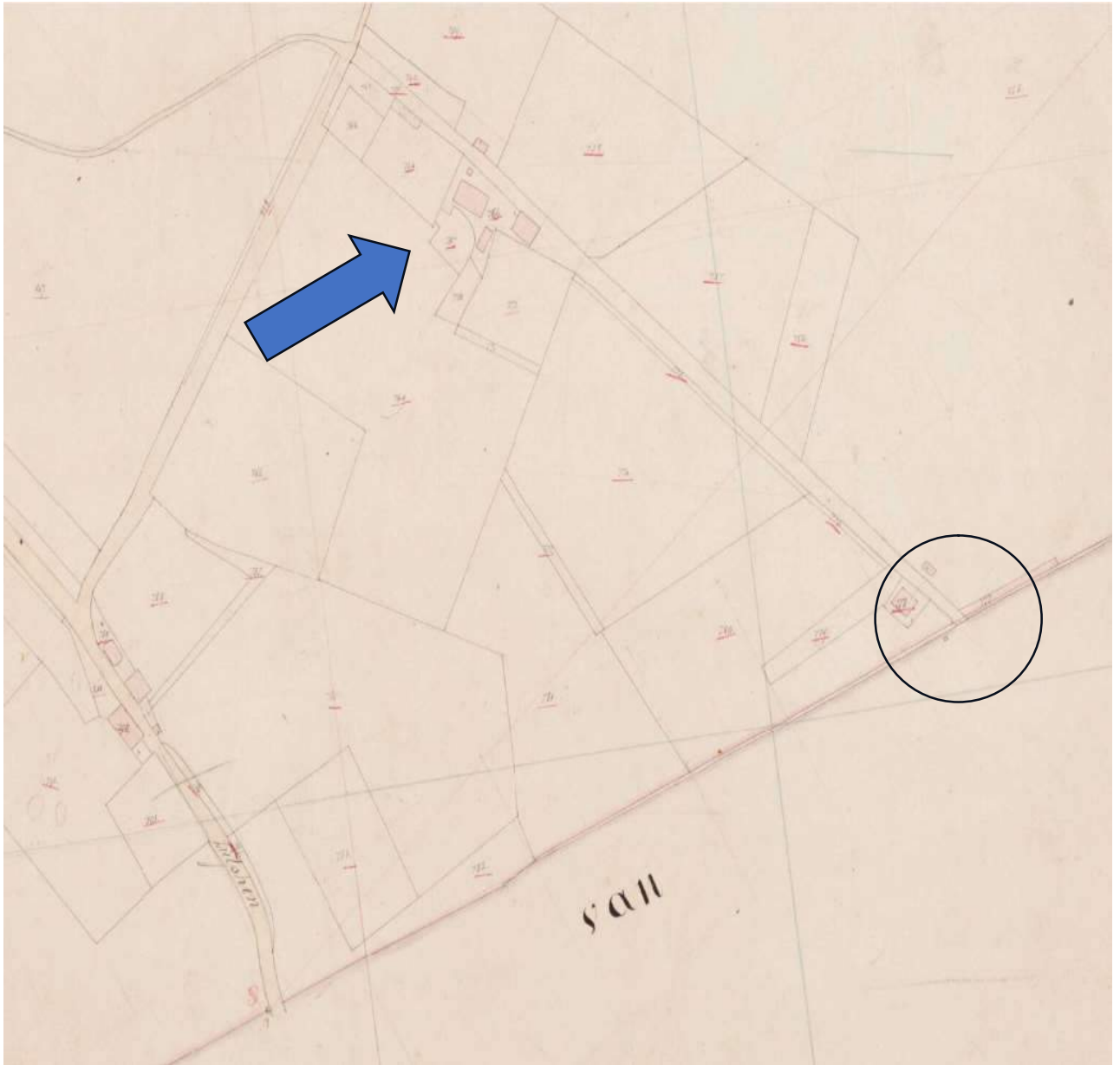
Topografische Kaart van de Veluwe en Veluwezoom met aangeduid het erf Hoog en laag en de bijbehorende Allée, 1807, detail. M.J. de Man. Coll. Nationaal Archief, Den Haag. Uitsnede uit: Landgoed Klarenbeek - Tuinhistorisch onderzoek en waardstelling, Stichting In Arcadië, Amersfoort, 2023.

1832

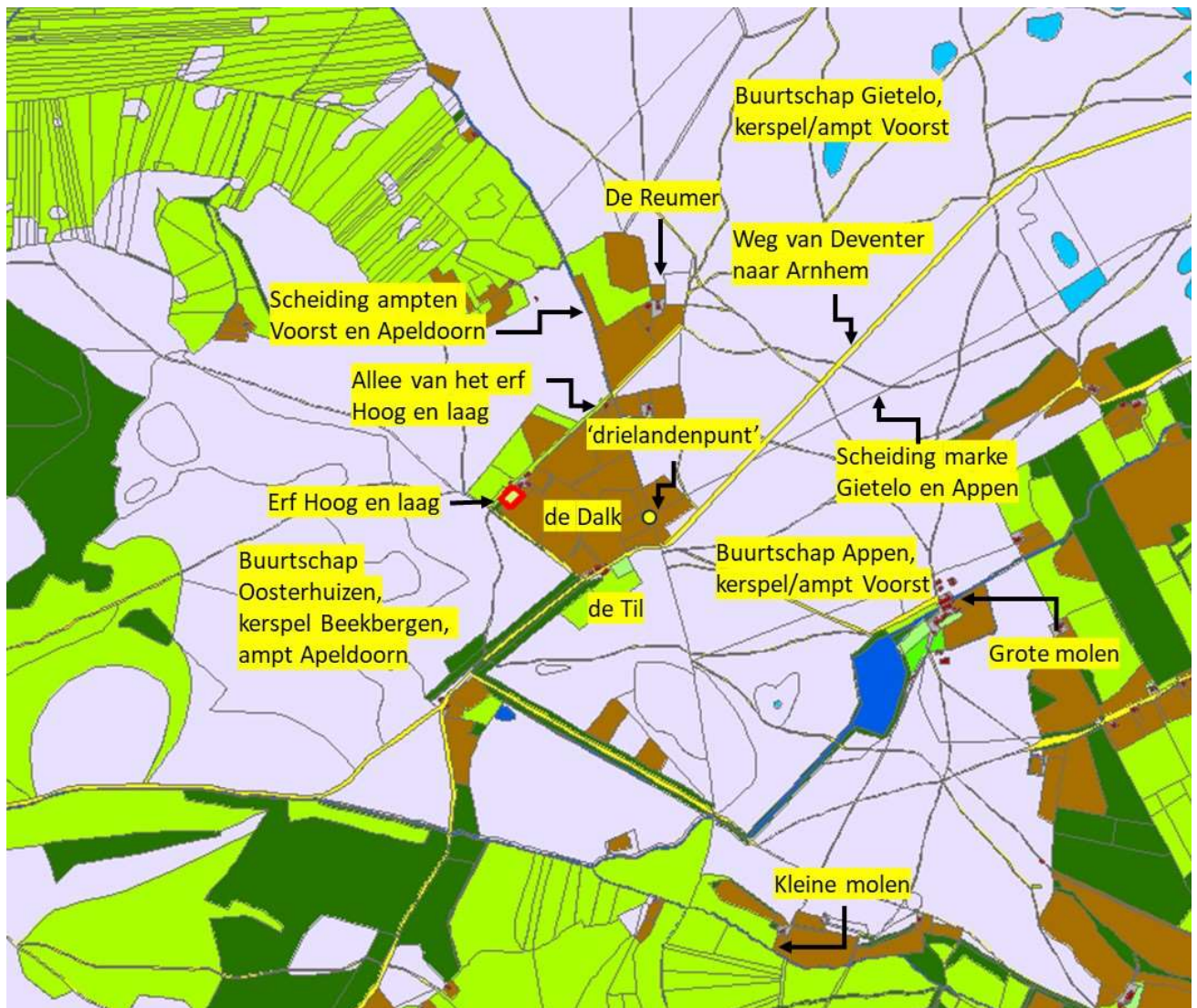
Minuutplan Voorst met aangeduid het meest oostelijke punt van de allee van het erf Hoog en laag, sectie G, blad 01, detail. Kadastrale kaarten 1811-1832. Bron: www.beeldbankcultureelerfgoed.nl.

1832

Minuutplan Beekbergen met aangeduid het erf Hoog en laag en het meest oostelijke punt van de bijbehorende allee, detail. Kadastrale kaarten sectie A, blad 03, 1811-1832. Bron: www.beeldbankcultureelerfgoed.nl.

1832

Kadastrale kaarten 1811- 1832 met aanduiding van specifieke locaties. Bron: hisgis.nl.

Bijlage - Woonhuis van Elisabeth Pluijm en haar achtereenvolgende partners

Inleiding

In 1745 overleed Aaltje Lubberts, de vrouw van Teunis Jansen Pluijm. Aaltje en Teunis Jansen waren de ouders resp. schoonouders van Hendrina Pluijm en Pieter Wesselman. In hetzelfde jaar vond de boedelscheiding plaats. Het erf Hoog en laag werd onverdeeld toegewezen aan de drie kinderen van Aaltje en Teunis Jansen: Jan, Hendrina en Elisabeth Pluijm.

Verhuisden Hendrina Pluijm en Pieter Wesselman toen naar het erf Hoog en laag?

Een belangrijke vraag bij de onderbouwing van hun eventuele verhuizing is, of hun broer/zwager Jan of hun zuster/schoonzuster Elisabeth op dat huis gingen wonen. Deden ze dat niet, dan wordt het aannemelijker dat Hendrina en Pieter er wel heen verhuisden.

Jan verhuisde zeker niet naar het erf Hoog en laag. Dat is makkelijk aan te tonen. Hij woonde tussen 1736 en 1749 op 't Rode Hert onder Voorst. Maar hoe zit het met Elisabeth en haar twee achtereenvolgende partners Jan Timmer en Goedhart Sager? Dat is ingewikkelder en daarover gaat deze bijlage.

Analyse

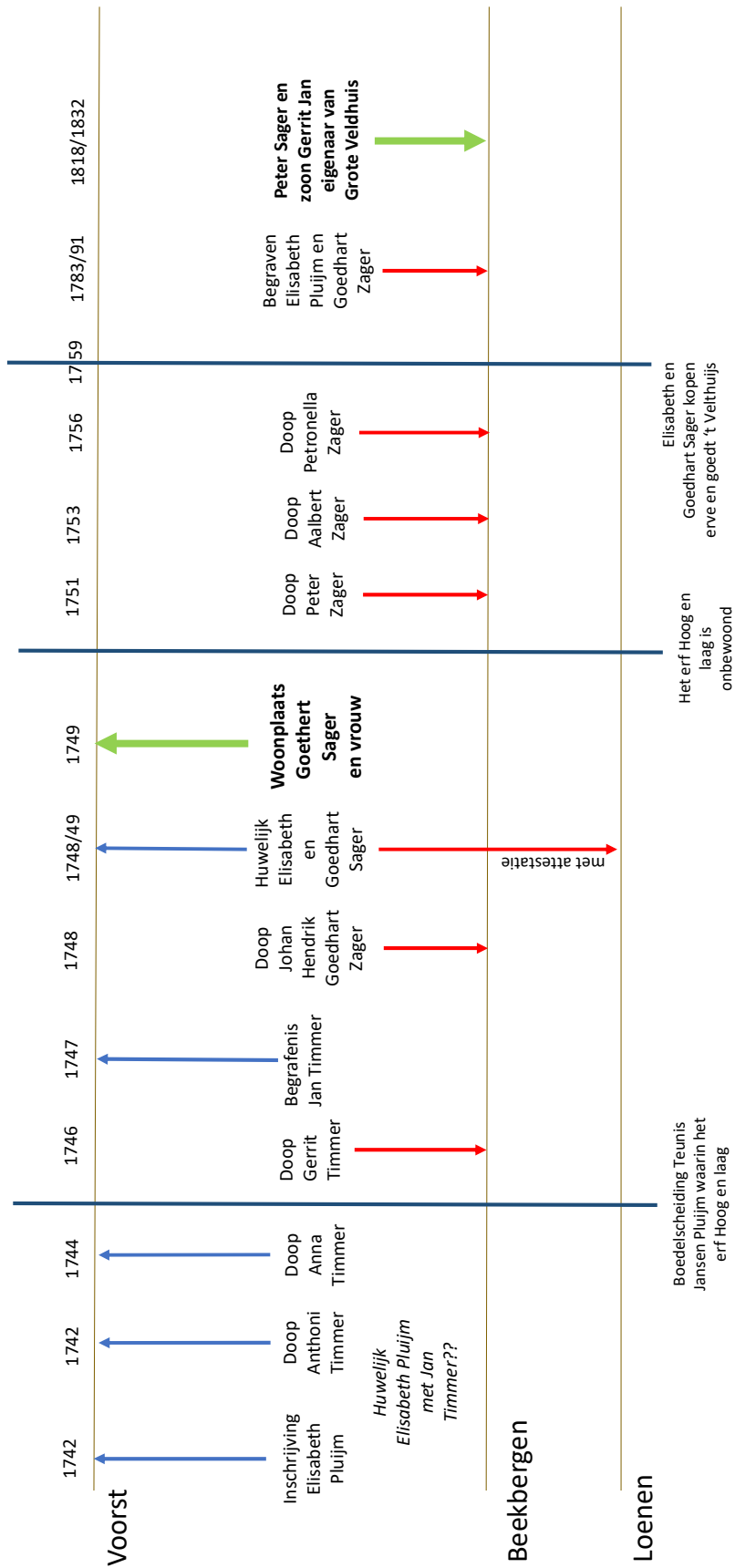
Onderstaand schema laat zien wat we weten van het Elisabeth Pluijm, haar partners en haar kinderen. Het schema geeft een overzicht van plaatsen (Voorst, Beekbergen, Loenen) waar hun DTB-registraties (geboortes, huwelijken, begrafenissen en kerkelijke inschrijvingen) plaatsvonden. Verder geeft het schema hun woonplaats in 1749 en een aantal markante tijdstippen wat betreft het erf Hoog en laag / later (Groot) Veldhuis.

Kijken we naar de DTB-registraties, dan geeft dat een onduidelijk beeld over de woonplaats(en) van Elisabeth en haar partners:

- Eerst lijkt er sprake te zijn van een sterke oriëntatie op kerspel Voorst (1 inschrijving in 1742, 2 dopen tussen 1742 en 1744, 1 begrafenis in 1747);
- Dan is er een geleidende verschuiving naar Beekbergen (2 dopen tussen 1746 en 1748);
- Vervolgens een huwelijk in Voorst in 1748 met attestatie voor bevestiging ervan in Beekbergen en uiteindelijke effectuering in Loenen in 1749 (waarbij wordt gemeld dat het bruidspaar onder Voorst woont);
- Ten slotte een aantal dopen en twee begrafenissen in Beekbergen vanaf 1751.

Kijken we naar de overige gegevens, dan is het beeld als volgt:

- Het erf Hoog en laag onder Beekbergen hoort in 1745 tot een onverdeelde boedel; het staat in 1749 leeg;
- Elisabeth en Goedhart Sager wonen in 1749 op de kleine molen onder Voorst;
- Ze kopen in 1759 het erf Hoog en laag van Pieter Wesselman en Hendrina Pluijm. Die wonen sinds ongeveer 1750 in Nijbroek;
- Rond 1820-1830 is het huis in bezit van hun zoon Peter resp. kleinzoon Gerrit Jan.

Overzicht van DTB-gegevens van Elisabeth Pluijm en haar partners/nazaten, en een aantal gegevens over het erf Hoog en laag.

Conclusie

Een aannemelijke conclusie is dat Elisabeth met haar achtereenvolgende partners tot 1749 op de kleine molen onder Voorst woonde. Rond 1750 huurden Elisabeth en haar tweede man Goedhart Sager het erf Hoog en laag om er te gaan wonen. Ze kochten het ten slotte in 1759. Later verkochten ze het huis aan / vererfde het naar hun zoon en kleinzoon, resp. Peter en Gerrit Jan.

Referenties

Begrafenis Jan Timmer, 1747. 0176 DTB Gelderland, 1592.2 Voorst, Begraafboek - Nederduits Gereformeerde gemeente, scan 6, Gelders Archief.

Begrafenis Goedhart Sager, 1791. 0176 DTB Gelderland, 68.2 Beekbergen, Begraafboek - Nederduits Gereformeerde gemeente, scan 147, Gelders Archief.

Begrafenis Elisabeth Pluijm, 1783. 0176 DTB Gelderland, 68.1 Beekbergen, Begraafboek - Nederduits Gereformeerde gemeente, scan 203, Gelders Archief.

Boedelscheiding na de dood van Aaltje Lubberts, 1745. 0203 ORA Veluwe en Veluwezoom, 952 Protocol van bezwaar van het ambt Voorst, 1733-1758, scan 425, Gelders Archief.

Doop Aalbert Zager, 1753. 0176 DTB Gelderland, 64.1 Beekbergen, Doopboek - Nederduits Gereformeerde gemeente, scan 104, Gelders Archief.

Doop Anna Timmer, 1744. 0176 DTB Gelderland, 1585 Voorst, Doopboek - Nederduits Gereformeerde gemeente, scan 113, Gelders Archief.

Doop Anthoni Timmer, 1742. 0176 DTB Gelderland, 1585 Voorst, Doopboek - Nederduits Gereformeerde gemeente, scan 107, Gelders Archief.

Doop Gerrit Timmer, 1746. 0176 DTB Gelderland, 64.1 Beekbergen, Doopboek - Nederduits Gereformeerde gemeente, scan 155, Gelders Archief.

Doop Johan Hendrik Goedhart Zager, 1748. 0176 DTB Gelderland, 64.1 Beekbergen, Doopboek - Nederduits Gereformeerde gemeente, scan 155, Gelders Archief.

Doop Peter Zager, 1751. 0176 DTB Gelderland, 64.1 Beekbergen, Doopboek - Nederduits Gereformeerde gemeente, scan 100, Gelders Archief.

Doop Petronella Zager, 1756. 0176 DTB Gelderland, 64.1 Beekbergen, Doopboek - Nederduits Gereformeerde gemeente, scan 109, Gelders Archief.

Gerrit Jan Sager namens zijn moeder als geërfde van de Lierdermark, 1818. 01 Openbaar bestuur, 003 Marken binnen de gemeente Apeldoorn, 73 Register van resoluties en notulen van de Lierdermark, CODA.

Huwelijk Elisabeth Pluijm en Goedhart Sager, 1748. 0176 DTB Gelderland, 1589 Voorst, Trouwboek - Nederduits Gereformeerde gemeente, scan 72, Gelders Archief.

Huwelijk Elisabeth Pluijm en Goedhart Sager, 1749. 0176 DTB Gelderland, 71 Loenen, Doop- en Trouwboek - Nederduits Gereformeerde gemeente, scan 58, Gelders Archief.

Inschrijving Elisabeth Pluijm, 1742. 0176 DTB Gelderland, 1591.1 Voorst, Lidmatenboek - Nederduits Gereformeerde gemeente, scan 70. Gelders Archief.

Het geboortehuis van Carel Frederik Wesselman

Lijst van huizen, inwoners, beroepen en bezittingen, 1749. 0008 Staten van het Kwartier van Veluwe en hun Gedeputeerden, 276 Voorst, scan 23, Gelders Archief.

Oorspronkelijke aanwijzende tafel Beekbergen, Gelderland, sectie A, blad 003 bij de kadastrale kaart 1811-1832, www.beeldbankcultureelerfgoed.nl.

Transportacte van een Erve en Goedt met het cetershuijsje, het Veldhuijs, bij den Till, Buursch. Oosterhuijsen, 1759. C. Beekb, Rechterlijk Archief Inv. 44, folionr. 294, CODA.